

p ä ä k i r j o i t u s

Pääomat

Venäjän talous on pieni vaikka sillä onkin huomattavat luonnonvarat, kuten usein muistetaan mainita. Luonnonvarat eivät kuitenkaan yksin riitä taloudellisen suurvallan synnyttämiseen. Ne ovat vain yksi tekijä tiellä vaurauteen. Luonnonvarojen hyödyntäminen vaatii investointikykyä tuotantopääomaan, riittävään perusinfrastruktuuriin ja työvoimaan eli inhimilliseen pääomaan.

Parin viime vuoden kovista, jopa 7%:n vuotuisen BKT:n kasvuun yltäneistä talouden kasvuluvuista ja presidentti Putinin vakauttamasta poliittisesta tilanteesta huolimatta Venäjän pidemmän tähtäimen taloudellisessa kehityksessä on useita epävarmuustekijöitä.

Usein mainittu öljyn hintakehitys ei ole lainkaan ainoa niistä. Luonnonvarojen hyödyntämisen eräs perusedellytys on riittävän tehokas kuljetus- ja kommunikaatioverkosto. Tämä on erityinen haaste Venäjälle, jonka rautatiet ja tiestö ovat rappeutuneet toistakymmentä vuotta, mutta jonka luonnonvarat sijaitsevat usein valtaviin etäisyyksiin päässä ja -lostuslaitoksista ja markkinoista.

Toinen ongelma on löytää ne tahot, jotka ovat valmiit investoimaan Venäjälle. Niin kauan kuin merkittävä osa Venäjällä muodostuvista pääomista yhä virtaa ulkomaille eivätkä ulkomaalaiset yritykset ja sijoittajat investoi Venäjälle, ovat valtavat ja usein vaikeasti hyödynnettävät luonnonvarat ainoastaan lupaus tulevaisuudesta.

Venäjän talouden kilpailukykyyn vaikuttaa oleellisesti myös se, että kotimarkkinoiden energiahinnat ovat alhaisemmalla tasolla kuin millä se myy öljyä ja kaasua ulkomaille. Tämä taas on eräs Venäjän WTO:n jäseneksi pääsyn kompastuskivistä, joka puolestaan vaikuttaa suoraan ulkomaisen pääoman sijoitushaluihin Venäjälle. Kysymys on erään-

laisesta umpisolmusta. Venäjän haluttomuus nostaa kotimarkkinoidensa energian hintaa on sikäli ymmärrettävää, että sen myötä ilmeisesti huomattava osa sen vanhentuneella ja kuluneella teknologialla toimivista tuotantolaitoksista muuttuisi kannattamattomiksi, mikä vaikuttaisi oleellisesti myös väestön asumis- ja liikkumiskustannuksiin. Sama tuotantokustannusten nousu on ollut myös julkilauttuna synnä siihen, miksi Venäjä ei ole vielä liittänyt Kioton ilmastopöytäkirjaan. Erikaisen lisämausteen tähän antoi se, että Venäjän Tiedeakatemian väitti hiljattain hallituksen siltä tilaamassa selvityksessä, ettei ilmastopöytäkirjan voimaansäätämällä ja hiilipäästöjen vähentämisellä olisi suurtakaan merkitystä maapallon kehitykselle.

Myöskään inhimillisen pääoman tila ei ole Venäjällä kaikilta osin hyvä. Talouden kääntäminen kestäväksi nousuun ja talousrakenteen monipuolistaminen on ongelmallista, ellei työvoimaan investoida. Toisaalla lehtemme artikkelissa osoitetaan, kuinka käsitys Venäjän korkeasti koulutetusta väestöstä on osoittautunut monin osin legendaksi. Koululaitos ei kykene vastaamaan nyky-yhteiskunnan ja talouden tarpeisiin ja se on vakavan uudistumishaasteen edessä, mutta mm. palkkauksella mitattu opettajien arvostus on surkea, ja yhteiskunnan valmius panostaa taloudellisesti koulutuksen kehittämiseen on pieni. Kun tähän lisätään vielä nykyinen väestökehitys, joka osoittaa työikäisen ja terveen työkykyisen väestön määrän alkavan laskea huomattavasti jo neljän vuoden kuluttua, voidaan ainoastaan todeta, että nämä keskeiset inhimillisen pääoman osa-alueet ennustavat suuria vaikeuksia Venäjälle.

Nykyisistä talouden hurjista kasvuluvuista ja suotuisasta öljyn hinnan kehityksestä huolimatta ti-

lannetta kuvaa se, että Venäjän BKT oli nimellisellä valuuttakurssilla laskettuna vuosi sitten vain 400 miljardia euroa eli noin 2,5 kertaa Suomen BKT. Venäjän asukasta kohden laskettu korjattu, mm. vallitsevan hintaeron huomioon ottava BKT oli noin 8000 euroa eli noin 30% itälaajenemista edeltävän EU:n 15 jäsenmaan keskiarvosta. Ja vaikka hamaa talous laskettaisiin mukaan Venäjän sisäministeriön arvioimassa laajuudessa, jää asukasta kohden laskettu BKT siltikin 55-60%:in EU:n pienituloisimpien maiden tasosta.

Venäjä pyrkii presidentti Putinin mukaan kaksinkertaistamaan BKT:n vuosikymmenen loppuun mennessä, mutta tavoite tuntuu monestakin syystä liian kunnianhimoiselta. Se edellyttäisi tasaista 7%:n BKT:n vuosivauhtia, joka olisi maailmanmitassakin varsin poikkeuksellista. Venäjän viime vuoden 7%:n kasvu johtui monesta poikkeuksellisen suotuisasta samanaikaisesta tekijästä, joista öljyn ja kaasun korkea hintataso on ollut ratkaiseva. Venäjän nykyisellä tuotantopääomalla ja investointias- teella Putinin tavoite karkaa kauas hamaan tulevaisuuteen.

Suomalaiset keskitysleirit

Maailmaa kuohuttivat v. 1945 jälkeen kuvat natsien keskitysleireistä, ja 1990-luvulla paljastui lähes koko karmeudessaan Stalinin ajan vankileirijärjestelmä ja terrori. Viime kuukausina mieliä ovat taas kuohuttaneet kuvat Irakista, jossa Yhdysvallat ja sen liittolaiset ovat harjoittaneet järjestelmällistä vankien kidutusta.

Myös Suomen toiminta toisessa maailmansodassa on noussut viime aikoina keskusteluun. Ensin ilmestyi Elina Sanan teos, joka nosti esille Suomen Gestapolle luovuttamien noin 3000 vangin kohtalon, joukossa oli myös juutalaisia ja suomalaisia. Sen jälkeen ilmestyi Marja-Leena Mikkolan teos, joka kertoo 17 lapsuutensa suomalaisella keskitysleirillä viettäneen vangin kohtalon.

Suomi perusti Karjalasta valloittamilleen alueille keskitysleirejä, joille oli suljettu enimmillään 42000 vankia vuonna 1942. Jo kaksikymmentä vuotta sitten väitöskirjan Suomen Itä-Karjalan miehityshallinnosta tehnyt dosentti Antti Laine ehdottaa tässä numerossa, että pelkästään humanitaarisista syistä Suomi voisi maksaa henkilökohtaisen korvauksen vielä elossa oleville, keskitysleireilleen sulkemille silloisille lapsivangeille. Ehdotuksen toteuttaminen osoittaisi suomalaisen yhteiskunnan kyvyn käsitellä myös lähihistoriamme synkempiä puolia ja muistaa humanilla tavalla niitä, jotka ovat joutuneet silloisiin tapahtumiin täysin syyttöminä kärsimään teoistamme.

21.5.2004

Markku Kangaspuro